

Arboga kommun

Ett utkast på strategin presenterades på kommunstyrelsens sammanträde den 21 juni 2022. Vid sammanträdet var representanter från Örebro kommun medverkande och presenterade ärendet. Under augusti har ärendet skickats ut till berörda enheter inom kommunen, där de haft möjlighet att lämna synpunkter. Under denna remissrunda har inga synpunkter inkommit.

Eskilstuna kommun

1. En strategi för Hjälmarens gemensamma utveckling är positiv för att få en bred strukturerad samverkan mellan berörda aktörer.
2. Kommunstyrelsen lämnar följande förslag på kompletteringar/förtydliganden:
 - a. Landsbygdsutveckling: texten behöver stärkas kring vikten av boende samt planering för nya bostäder på lämpliga platser som bidrar till en levande landsbygd dygnet runt bland annat för att skapa trygghet genom att folk är i rörelse.
 - b. Vattennivå: komplettera med text om vikten av samverkan mellan berörda aktörer kring avvattning av Hjälmarens. Gäller särskilt vid och inför höga vattennivåer i Hjälmarens på grund av skyfall, långvarig nederbörd och vid snösmältning.
 - c. Samordningsfunktion:
 - i. vid antagande av strategin bör det framgå vilken organisation som har i uppdrag att starta upp detta arbete så att arbetet inte drar ut på tiden.
 - ii. om samordningsfunktionen ska ledas av en samordnare bör denne vara opartiskt mot de olika aktörerna inom samverkan och att denne ser helheten för hela Hjälmarens utveckling.
 - d. Kulturmiljö:
 - i. Det som står om Naturmiljö att *"naturvärdena utgör även stora tillgångar för den attraktiva landsbygden,"* gäller lika väl för kulturmiljövärdena. De är en tillgång på fler sätt än som besöksmål.
 - ii. Komplettera om hur behovet av skydd av områden med höga kulturmiljövärden ska hanteras eller hur utvecklingen ska förhålla sig till kulturmiljövärdena.
 - iii. På s. 31 saknas kommunala museer i uppräknningen.

Katrineholms kommun

Samhällsbyggnadsförvaltningen ser positivt på den gemensamma strategin och ambitionen att över organisationsgränser omformulera Hjälmarens roll i regionen till att bli en resurs för landsbygdsutveckling, friluftsliv och besöksnäring i området. Förvaltningen ställer sig bakom intentionerna i strategiförslaget samt tillhörande tidsplan för fortsatt arbete. Förvaltningen ser det som positivt att en gemensam samordningsfunktion ordnas och att ett fortsatt arbete för hur den skall vara utformad sker.

Vingåkers kommun

Sammanfattning

Den sammantagna inställningen bedöms vara mycket god och samtliga Vingåkers aktörer som bidragit till remissvaret ställer sig positiva till ett fortsatt samarbete för att strategin ska få genomslag. Som en förening uttryckte sig i sitt skriftliga svar "Vår förening ser strategin med optimistiska ögon och vi vill gärna vara och bidra med vad vi kan och har möjlighet till." Remissvaret bygger på två interna samt ett externt remissmöte. Därtill har tre externa aktörer skickat in remissvar per mejl. Nedan följer synpunkterna från Vingåkers kommun.

Prioriterade temaområden som är viktiga för Vingåkers kommun:

- Samverkan
- Besöksnäring
- Landsbygdsutveckling

Förbättringspotential inom strategin

Samordningsfunktionen. Det finns en risk att tappa förankringen till närings- och föreningsliv om det bara är myndigheter som medverkar i samordningsfunktionen. En tanke kan vara att ha liknande upplägg som Leaderstyrelser där hela verksamheten bygger på trepartssamverkan. Behov finns av samordning både inom varje enskild sektor som mellan sektorerna.

Målgrupper och insatser. En bred strategi kan vara både en styrka och en svaghet. Men genom att definiera utvalda målgrupper i strategin kan inblandade aktörer (offentliga, privata och ideella) gemensamt utforma riktade insatser och växla upp varandras arbete. Riktade målgrupper kan även förtydliga arbete och övergripande mål inom en sektor, tex näringsliv, och därigenom skapa tydligare samarbete.

Cykelsymbol. På sidan 27 i strategin finns en karta över Hjälmaran med de olika temaområdena i boxar utanför. Längs Lappes strandkant (mellan skidskon och badsymbolen) kan en cykelsymbol med fördel placeras, så att det inte upplevs som tomt.

Framgångsfaktorer för att strategin ska få genomslag

Informationsutbyte. Aktörer från alla sektorer efterfrågar information från övriga aktörer runt Hjälmaran. Ett mer kontinuerligt informationsutbyte skulle innebära större möjligheter till samarbeten för samtliga sektorer.

Förbättrad kollektivtrafik i området runt Hjälmaran. Detta skulle förbättra möjligheterna för företagare som vill anställa personer som bor inte på platsen och som inte har tillgång till egen bil. Men även föreningsliv, näringsliv (utifrån ett försäljningsperspektiv), besöksnäring och de som redan nu lever och verkar runt Hjälmaran skulle gynnas av en utökad kollektivtrafik.

Sjön behöver tillgängliggöras. Tex genom att tydligt märka ut grund och liknande, men även genom att införa turtrafik på sjön. Det skulle i sin tur kunna leda till att fler får intresse av att besöka Hjälmaran utan att själva vara tvungna att äga en båt. Även företag och föreningar skulle kunna gynnas i och med möjligheten att arrangera evenemang eller samarbeta för paketlösningar och liknande i anslutning till båttrafiken.

Skapa en gemensam informationsplats. Den ska vara den naturliga aktören att kontakta för att sprida information om den egna verksamheten, men också att söka efter samarbeten och besöksmål.

Kartläggning. Som pekar ut tydligt fokus av vilka insatser som ger mest nytta och effekt, både på kort- och lång sikt. Kartläggningen behöver även innehålla en uppdelning av insatser av lågt hängande frukter samt frågor av långsiktig karaktär, vilka även bör prioriteras. Existerande tillgångar bör lyftas och användas på ett långsiktigt hållbart sätt. Till exempel Lappe hamn och möjligheterna som den för med sig gällande båttrafik i Hjälmaran.

Sjösäkerhet. Måste säkerställa med berörda aktörer. Innefattar även mobiltäckning på sjön.

Avsändare. För att nå ut med information och liknande behövs en välkänd avsändare etableras. Det behöver även undersökas genom vilka kanaler information når fram till mottagaren och inte faller bort i informationsbruset.

Örebro kommun

Avrinningsområdets betydelse för vattenkvaliteten i Hjälmarens förtydligas i text där Hjälmarens förutsättningar beskrivs. Följande textstycke läggs till under rubriken Kort om Hjälmarens:

”Vattenkvaliteten i Hjälmarens påverkas av hela avrinningsområdet. Hjälmarens hör till Eskilstunaåns avrinningsområde som har en total areal av 4183 km² och är indelat i 81 vattenförekomster. Avrinningsområdet ligger huvudsakligen i Örebro län medan mindre delar är belägna i Västmanlands län och Södermanlands län. Totalt ingår tio kommuner i avrinningsområdet”.

Under tema vatten formuleras framtidsbilden om till:

”Hjälmarens ekologiska och kemiska status är god och tillförseln av näringsämnen och föroreningar har minimerats. Yt- och grundvatten i Hjälmarens nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt. Dricksvattenförsörjningen från Hjälmarens råvattentäkt är skyddad”.

Under samma tema läggs ställningstagandena nedan till:

- Kommunala vattenplaner samordnas och samverkan sker kontinuerligt över kommun- och länsgränser för att Hjälmarens ekologiska och kemiska status ska förbättras.
- Samverkan över kommun- och länsgränser sker för att säkerställa att klimatanpassningsplaner harmoniserar kring Hjälmarens.
- Kunskapsnivån om klimatförändringarnas konsekvenser för Hjälmarens och dess närområde höjs.

Region Sörmland

Ställningstagande

Hjälmarens är en viktig sjö för flera av Sörmlands kommuner, framförallt ur ett landsbygdsutvecklings- och besöksnäringssperspektiv.

Region Sörmland ser därför positivt på att det tas ett helhetsgrepp om Hjälmarens ur ett territoriellt perspektiv och att man utgår från den fysiska platsen och kraftsamlar organisationer för flernivåsamverkan och som kan påverka utvecklingen runt densamma.

En styrka i frågan om Hjälmarens utveckling är att det är ett ämne som innehåller väldigt konkreta behov sett ur såväl ekonomiska som miljömässiga och sociala hållbarhetsintressen. Det är mycket angeläget att precis som strategin gör synliggöra naturen som resurs och katalysator för utveckling, snarare än barriär eller gräns. Naturen är gemensam och bör hanteras just gemensamt. Strategin ger värdefull insikt och riktning att ta med i flera regionala processer, strategier och handlingsplaner.

Det vore bra om intresse-/målkonflikter lyfts tidigt för att de ska få genomslag i efterföljande arbete, exempelvis utifrån rumsliga strategier och mellan olika sakområden. Strategin skulle med fördel kunna innehålla lite tydligare, kärnfulla och mer framträdande summeringar av utmaningarna respektive möjligheterna; sammanvävt med exempel på typer av målkonflikter som måste pareras i det fortsatta konkreta arbetet.

Styrdokument och handlingsplaner

- Region Sörmland välkomnar en gemensam strategi för utveckling av Hjälmarens och ställer sig bakom strategin som sådan och även de teman som arbetats fram och ser en tydlig koppling till våra egna strategier som anges nedan.

- I remissversionen uttrycks det att det är avgörande att målbilden formuleras i en gemensam strategi och som antas som styrdokument av respektive organisation. - Region Sörmland ser ingen anledning att anta strategin som styrdokument inom organisationen. Regionen har flera andra styrande dokument, bland annat den regionala utvecklingsstrategin, Strukturbild Sörmland, Sörmlands näringslivsstrategi och en kommande besöksnäringstrategi som möjliggör fortsatt samverkan runt Hjälmaren.
- Remissversionen uttrycker även behovet av att respektive organisation ska ta fram egna handlingsplaner för Hjälmarens utveckling. - Region Sörmland ser ingen anledning att ta fram egna handlingsplaner, utan ser det istället som en del i de ordinarie processerna där hänsyn kommer att tas till den gemensamma strategin för utveckling av Hjälmaren.

Region Västmanland

Region Västmanland noterar att det utifrån omgivande regionala och lokala utvecklingsstrategier har skapats en strategi, *Gemensam strategi för Hjälmarens utveckling*, som breddar, fördjupar samt fokuserar på det geografiska området Hjälmaren och dess omkringliggande landområde.

Dokumentet har ett trevligt anslag, är välskrivet och utgör ett värdefullt kunskapsunderlag. Det ger en samlad bild dels över befintliga värden och vilka aktörer som primärt berörs, dels vikten av Hjälmaren som en del av Västmanland. Utgångspunkten att en sjö är ett funktionellt område och en del av regional utveckling snarare än något perifert och en gräns, är en värdefull påminnelse.

Med tolkningen att strategin är det *första* steget i en utvecklingsprocess blir också målet *samverkan* logisk, även om vi ser att samverkan snarare är medlet än målet i en framskriden utvecklingsprocess.

Region Västmanland konstaterar att det har tagits fram flera förslag på utvecklingsområden men tolkar satsningarna som just *förslag* inför nästa steg, där Region Västmanland genom dialog kommer stötta främst Arboga i sitt framtida engagemang för Hjälmarens utveckling.

Region Örebro län

- Tidigare ställningstagande läggs som bilaga
- Uppdatera till innehåll av ny beslutad RUS
- Framtagande av strategin och Implementering, uppföljning och revidering av strategin läggs efter utvecklingsstrategin, innan bilagorna
- Stärka sammanhangen av att strategin berör invånare, företagare och besökare
- Stärka vikten av att strategin behöver en handlingsplan med prioriterade aktiviteter

Länsstyrelsen Södermanlands län

Länsstyrelsen anser att strategin är väl genomarbetad och en bra utgångspunkt för ett samverkansarbete om utveckling av Hjälmaren för landsbygdsutveckling, besöksnäring, friluftsliv och rekreation.

Länsstyrelsen har några synpunkter enligt nedan.

Beskrivningen av bakgrund och process för att ta fram strategin skulle vinna på att kortas ner för att fokusera mer på vägen framåt.

I inledningen beskrivs mål och avgränsningar. Målbilden och vad man rör sig från och till kan beskrivas tydligare. Även avgränsningarna vore bra att förtydliga, med fler exempel.

Tydliggör även tidsperioden för strategin.

I strategin bör även beskrivas hur arbetet framåt är planerat att genomföras. Med tiden är det nödvändigt att tydliggöra vad som ska ske och när samt av vilka aktörer.

Den övergripande visionen kan lyftas fram ännu mer och bör synas i inledningen.

I strategin kan riskerna för målkonflikter tydliggöras särskilt när det gäller eventuell ökad trafik på sjön eller ökad exploatering.

Synpunkter på strategins innehåll gällande kulturmiljö i Södermanlands län

Rött = förslag till ändring **Grönt** = kommentar

S17 Kulturmiljö På och kring Hjälmaran finns en mångfald av kulturmiljöer som bidrar till attraktiva livsmiljöer och besöksmål. **Tio** områden är utpekade som riksintresse för kulturmiljö, värdena består bland annat i **slotts- och herrgårdsmiljöer** som Äsplunda (Örebro län) och **Stora Sundby och Biby** (Södermanlands län) (**Strategin har glömt riksintresset Stora Sundby som är det slott som tagits med på bild samma sida**).

S 17 Vi föreslår också att ni lägger till att Riksintressanta kulturmiljöer skyddas genom 3 kap 6 § Miljöbalken (MB). I Örebro kommuns ÖP konstateras att...

S 34 I bilagan, saknas några av de kulturvärden i Sörmland som i januari 2022 skickats in till arbetsgruppen (se karta och tabell nedan).

Länsstyrelsen Västmanlands län

Gemensam strategi

Generellt är det mycket bra att man tar fram en övergripande gemensam strategi för länsövergripande frågor kopplat till Hjälmaran och dess närmiljö.

Vi uppfattar att syftet med strategin är att den ska ha en övergripande funktion för en rad områden med koppling till Hjälmaran, men detta behöver förtydligas, till exempel genom att ändra namnet till "Gemensam övergripande strategi för Hjälmarens utveckling". Annars finns en risk för sammanblandning med redan existerande strategier och samverkansprojekt som pågår runt Hjälmaran. Denna övergripande strategis roll i förhållande till annat befintligt arbete behöver förtydligas. Det blir viktigt om man framöver kommer att arbeta fram fler strategier eller samverkansprojekt utifrån olika teman, då blir det viktigt att dessa sker i samverkan med andra utpekade teman i den övergripande strategin.

Det är oklart i detta nuvarande förslag, hur den geografiska avgränsningen ser ut. För att kunna hantera alla frågor som berör Hjälmaran med närmiljö bör ett geografiskt område avgränsas som med marginal omfattar påverkansområdet. Alternativt bör det tydliggöras i text att all verksamhet på land och i vatten som kan ha påverkan på Hjälmaran och dess direkta närmiljö omfattas av strategin. Annars riskerar man att det skapas otydlighet om när och var strategins ställningstaganden ska gälla.

Tidigare ställningstaganden

Under rubriken tidigare ställningstaganden bör strategin "Hjälmarelandskapets lövskogar" omnämnas direkt under huvudrubriken eftersom den är en pågående samverkansform som berör flera av nämnda rubriker (samverkan, friluftsliv, besöksnäring, landsbygdsutveckling, naturmiljö och vattenkvalité). Samverkansarbetet kring Hjälmarelandskapets lövskogar påbörjades 2007 och formaliserades genom framtagande och undertecknande av en gemensam strategi 2013.

Länsstyrelserna i Västmanland, Örebro, Södermanland, Skogsstyrelsens distrikt Sörmland-Örebro, Uppland-Västmanland samt kommunerna Vingåker, Örebro, Katrineholm och

Eskilstuna undertecknade strategin. Strategin har uppdaterats och är undertecknad i september 2022 och nu medverkar även Arboga kommun.

Under rubriken naturvård bör man förtydliga att naturvård runt Hjälmaren inte bara handlar om skyddsvärda områden med mycket höga naturvärden, t ex naturreservat eller biotopskydd utan att Hjälmars landskapets mycket höga naturvärden bygger på ett ekologiskt fungerande vardagslandskap med kontinuitet i tid och rum kopplat till grön infrastruktur. Fågellivet är helt beroende av ett arbete på landskapsnivå, där det stora sammanhängande lövlandskapet som finns runt sjön (delvis pga sjösänkningen) är nationellt unikt och avgörande för många arters överlevnad. Det arbetet som görs inom ramen för strategin Hjälmarens lövskogar omfattar detta landskapsperspektiv och därför är arbetet med naturvård i detta landskap helt nödvändigt att samordna med övriga intressen, inte minst markägarperspektivet.

Utvecklingsstrategi

Under rubriken utvecklingsstrategi bör det tydliggöras att samverkan mellan de olika föreslagna tema-områdena generellt är nödvändig för att lyckas bevara och utveckla områdets alla möjligheter långsiktigt och hållbart. Under rubriken naturmiljö bör det tydliggöras att det inom detta område redan finns ett välfungerande samverkansarbete genom strategin Hjälmarens lövskogar och att detta arbete till stor del överensstämmer med beskrivna mål. Även om skogsproduktion och naturvård i lövskogarna runt Hjälmaren är huvudsyftet med den befintliga strategin, så finns tydliga kopplingar till såväl turism, vattenkvalitet, folkhälsa, fiske, lokalt entreprenörskap mm. Eventuellt kan det arbetet breddas till att omfatta fler områden eller så bör det åtminstone ske i nära samverkan. I den befintliga strategin har myndigheter och kommuner redan tagit ställning till hur arbetet ska ske och det finns en tydlig och lång kontinuitet i arbetet. Fortsatt arbete inom detta område bör därför ske inom ramen för den befintliga strategin. I remissversionen av den övergripande strategin saknas tydlighet kring detta.

Samordningsfunktion och finansiering

Under hösten 2022 har ett utredningsarbete pågått för att ta fram förslag hur en gemensam samordning kan organiseras för att uppnå den samverkan som målsättningen i strategin beskriver. Det förslag som bedöms ge bäst effekt genom bland annat långsiktighet, stabilitet och opartiskhet är en ekonomisk förening med en styrelse av samtliga ingående organisationer. Tanken är att föreningen ska arbeta nätverksbaserat och genom olika grupper beroende på vilka projekt som drivs. Förslaget är även att föreningen skall anställa minst en heltidstjänst vilket kräver en basfinansiering från ingående parter.

Länsstyrelsen Västmanland finner det svårt att bidra med basfinansiering i enlighet med förslaget. Det finns dock intresse att medverka i samarbetet och finansiering kan istället ske via projektstöd och arbetstid.

Länsstyrelsen i Örebro län

Sammanfattning

Det är en bra och övergripande strategi som vi till stora delar är beredda att ställa oss bakom. Vi har några synpunkter som främst är förtydliganden och sådant som vi bör ha med oss i arbetet framöver och tänka på i arbetet med utvecklingen kring Hjälmaren.

Generella synpunkter

Det finns i dagsläget ett flertal olika samverkansprojekt och strategier kring Hjälmaren därför är det viktigt att det är tydligt att det här är en gemensam övergripande strategi för Hjälmarens

utveckling, så att den inte blandas ihop med andra befintliga strategier, som exempelvis Hjälmarens lövskogar.

Dokumentet saknar någon form av geografisk avgränsning för strategiområdet. Det kan uppfattas som otydligt hur stort området är och vilka områden som räknas in i strategin. Strategin skulle också kunna kompletteras med fler kartor/bilder som utvisar riksintressen, jord- och skogsmark med mera, förslagsvis som bilagor.

Det kan vara bra att få med vad som omfattas av strandskyddet i strategin. I Örebro län omfattas Hjälmarens av det generella strandskyddet intill 100 meter från strandlinjen, på land och i vatten. Strandskyddets omfattning i övriga län, Västmanlands och Södermanlands län framgår inte och kan skilja sig.

Avgränsning (sid. 5)

Rent formellt är det vattenmyndigheterna som ansvarar för att ett miljöövervakningsprogram finns och genomförs. Sen delegeras detta regionalt till länsstyrelserna. Förslag på ändring av text: "...ansvaret för miljöövervakningen i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten hos vattenmyndigheten och länsstyrelserna..."

Tidigare ställningstaganden (sid. 10)

Under rubriken tidigare ställningstaganden bör strategin "Hjälmarelandskapets lövskogar" omnämnas direkt under huvudrubriken eftersom den är en pågående samverkansform som berör flera av nämnda rubriker (samverkan, friluftsliv, besöksnäring, landsbygdsutveckling, naturmiljö och vattenkvalité).

Naturmiljö (sid. 16)

Under rubriken naturmiljö bör man förtydliga att naturvård runt Hjälmarens inte bara handlar om skyddsvärda områden med mycket höga naturvärden, till exempel naturreservat eller biotopskydd utan att hjälmarelandskapets höga värden är beroende av ett arbete på landskapsnivå. Det stora sammanhängande lövlandskap som finns runt sjön, delvis på grund av sjösänkningen, är nationellt unikt och avgörande för många arters överlevnad. Det arbete som görs inom ramen för strategin Hjälmarens lövskogar omfattar detta landskapsperspektiv och därför är arbetet med naturvård i detta landskap helt nödvändigt att samordna med övriga intressen, inte minst skogsbruk och annan markanvändning, men även med andra teman som tas upp i den övergripande strategin.

Förslag på ändring av text: *"Kring Hjälmarens finns både skyddade områden så som riksintresse naturvård, Natura 2000-områden, naturreservat och strandskyddsområden, men också värdefulla naturmiljöer som inte har något formellt skydd, men pekats ut i olika inventeringar, bevarandeplaner eller naturvårdsprogram."*

Riksintressen är inte ett skyddat område, texten bör därför ändras till: *Flera områden är utpekade som riksintresse för naturvård, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Kring Hjälmarens finns dessutom skyddade områden så som Natura2000- områden,...*

Kulturmiljö (sid 17)

Förslag på ändring av text: *"Nio områden är utpekade som riksintresse för kulturmiljö" lägg till - kulturmiljövård, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.*

Fiske (sid. 19)

Förslag på ändring av text: *"Hjälmarens är utpekade som riksintresse för yrkesfisket" lägg till - enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.*

Hjälmarens i ett europeiskt sammanhang (sid. 23)

Fjärde punkten: Länsstyrelserna har en samordnande roll med Hjälmarens Vattenvårdsförbund och Hjälmarens vattenförbund som viktiga aktörer.

Friluftsliv (sid. 27)

I texten under punkt tre står det att strategiska natur- och kulturmiljöer bör skyddas som natur- eller kulturresevat. Där skulle det kunna tilläggas att värdefulla miljöer även kan skyddas genom planbestämmelse (detaljplan om området är tätbebyggt eller områdesplan om området är glesbebyggt) av respektive kommun. Dessutom kan enskilda byggnader eller bebyggelsemiljöer skyddas som byggnadsminnen, som är en mycket vanligare skyddsform när det gäller kulturmiljö. Fornlämningarna har ett automatiskt skydd om de kan antas vara äldre än 1850, även sådana som ligger under vatten.

Utvecklingsstrategi (sid. 29)

Under rubriken utvecklingsstrategi bör det tydliggöras att samverkan mellan de olika föreslagna tema-områdena generellt är nödvändig för att lyckas bevara och utveckla områdets alla möjligheter långsiktigt och hållbart.

Landsbygdsutveckling (sid. 29)

Under rubriken landsbygdsutveckling saknas skrivelser om lantbrukare och jordbruksmark. Strategin bör verka för att gynna lantbrukare och djurägare runt sjön för att bevara mosaiken i landskapet och värna om de värdefulla betesmarker som finns, ofta i direktkontakt med vattnet. Det är också viktigt att arbeta för att bevara bördig jordbruksmark och undvika exploatering av sådan mark.

Naturmiljö (sid. 30)

Under rubriken naturmiljö bör det tydliggöras att det inom detta område redan finns ett välfungerande samverkansarbete genom strategin Hjälmarens lövskogar och att detta arbete till stor del överensstämmer med beskrivna mål. Även om skogsproduktion och naturvård i lövskogarna runt Hjälmarens är huvudsyftet med den hjälmarlövstrategin, så finns tydliga kopplingar till såväl turism, vattenkvalitet, folkhälsa, fiske, lokalt entreprenörskap med mera. Eventuellt kan det arbetet breddas till att omfatta fler områden eller så bör det åtminstone ske i nära samverkan. Inom hjälmarlövstrategin har myndigheter och kommuner redan tagit ställning till hur arbetet ska ske och det finns en lång kontinuitet i arbetet.

Vattennivå och kvalitet (sid. 31)

Förslagsvis kan vi lägga till en punkt gällande Hjälmarens ekologiska status. Förslag på text: "Hjälmarens ekologiska och kemiska status är god och tillförseln av näringsämnen och föroreningar från både externa källor och sjösediment har minimerats. "

Karta (sid 34)

Björköns: lägg till vandringsled

Kan vara bra att lägga till större orter som Örebro och Eskilstuna på kartan så det blir lättare att orientera sig.

En stjärna för naturvärde saknas för Ekeby-Almy ekhage och Ekeby dreve.